

การอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดตันลำไย

พ.ศ. 2491 – 2519

THE CONSERVATION OF THE CHINESE LANGUAGE OF CHINESE PEOPLE AT WAROROS MARKET AND TON LAM YAI MARKET DURING 1948 TO 1976

แพรวา รัตนทยา^{1*}

Praewa Rattanataya^{1*}

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 63 หมู่ 4 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290 ประเทศไทย¹

Maejo University, 63 Moo 4, Nong Harn Sub-district, San Sai District, Chiang Mai Province 50290 Thailand¹

*Corresponding author E-mail: praewa_rtnty@hotmail.com

(Received: 25 Dec, 2023; Revised: 27 May, 2024; Accepted: 29 May, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดตันลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ความเป็นจีนถูกมองในแง่ลบจากรัฐบาลไทยและนานาชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คนจีนที่เกิดก่อน พ.ศ. 2510 และใช้ชีวิตอยู่ในย่านตลาดวโรรสและตลาดตันลำไยจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ทำการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองทั้งของประเทศไทยและประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดตันลำไยต้องอนุรักษ์ภาษาจีนในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 เนื่องจากภาษาจีนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อค้าขายกับคนจีนด้วยกัน การสื่อสารกับคนในครอบครัว การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีจีน หรือการเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติที่เมืองจีน สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์ภาษาจีนในช่วงเวลาดังกล่าวมีหลากหลายวิธีด้วยกัน คือ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนจีน จ้างครูมาสอนภาษาจีนที่บ้าน พูดภาษาจีนกับคนในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และส่งบุตรหลานไปเรียนที่เมืองจีน

คำสำคัญ: คนจีนเชียงใหม่, การอนุรักษ์ภาษาจีน, ตลาดวโรรส, ตลาดตันลำไย

1 อาจารย์ กลุ่มวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์

ABSTRACT

This research aimed to investigate the preservation of the Chinese language among the Chinese community in the Waroros and Ton Lam Yai markets during the period 1948–1976 A.D. This era was marked by a negative perception of Chinese identity by the Thai government and various international communities. The research sample consisted of 20 Chinese participants born before 1967 A.D. who have currently resided in the Waroros and Ton Lam Yai markets in Chiang Mai Province. The sample selection was conducted through purposive sampling. In-depth interviews were employed as the primary data collection method, supported by a structured interview questionnaire. The data were analyzed by content analysis, linking the findings to the political context of both Thailand and China. The study revealed that the Chinese living in the Waroros and Ton Lam Yai markets were motivated to preserve the Chinese language during the period 1948–1976 A.D. due to its essential role in various aspects of life. This included facilitating trade interactions among the Chinese community, communication within the family, the sustainability of Chinese culture and traditions, and maintaining relationships with relatives in China. Various methods were implemented to preserve the Chinese language during this period, such as sending children to Chinese schools, hiring teachers for home-based Chinese language instruction, regularly conversing in Chinese within the family, and sending children to study in China.

KEYWORDS: Chinese in Chiang Mai, Chinese Language Preservation, Waroros Market, Ton Lam Yai Market

บทนำ

ย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยนั้นถือเป็นย่านเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพื้นที่ของตลาดทั้ง 2 ตั้งอยู่ระหว่างทิศตะวันออกของกำแพงเมืองเชียงใหม่กับแม่น้ำปิง (Nernhard, 2013) การเติบโตทางเศรษฐกิจของตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยนั้น หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญก็คือคนจีน ซึ่งคนจีนได้อพยพเข้ามาสู่ภาคเหนือก่อนหน้าทศวรรษ 2410 แล้ว โดยมีสาเหตุจากบริบททางเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่เริ่มขยายตัวในสมัยพระเจ้าพุทธวงศ์ ซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 4 (พ.ศ. 2369 – 2389) เป็นต้นมา เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ยาตราจากภัยสงคราม มีการขยายตัวของการทำป่าไม้ และมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของประชาชนจำนวนมากจนเกิดการขยายตัวของหมู่บ้านรอบ ๆ เมืองเชียงใหม่ที่ชาวบ้านทำการผลิตและขายสินค้าต่าง ๆ พร้อมกับเป็นผู้บริโภคสินค้าหลายชนิด (Santayot, 2008) และในช่วงเวลาดังกล่าวนี้คนจีนได้เดินทางมาตามเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเชื่อมกับแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ที่ปากน้ำโพ ย่านท่าเรือของเมืองเหล่านั้นจึงกลายเป็นชุมชนของคนจีนที่เป็นตลาดรับซื้อสินค้าและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ให้แก่พ่อค้าจากต่างแดนและพ่อค้าในท้องถิ่น เช่น ทำอิฐ ูตรดิถี ระแหง (บ้านตาก) ดาก ย่านตลาดเก่า อำเภอเมืองลำปาง และตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง ลำพูน และย่านวัดเกต อำเภอเมือง เชียงใหม่ (Chananon, 1987) โดยคนจีนเชียงใหม่ตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่บริเวณหน้าวัดเกต ซึ่งย่านวัดเกตเป็นแหล่งรวมของคนจีนที่ถนัดเรื่องการค้าทางเรือระหว่างเชียงใหม่กับกรุงเทพฯ (Nernhard, 2003)

ต่อมาชุมชนจีนขยายตัวจากวัดเกตออกไปทำการค้าทางด้านตรอกเล่าไ้้ว ครอบคลุมบริเวณตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรส ตลอดถึงถนนท่าแพ (Ongsakul, 2010) หลักฐานเก่าแก่ที่บ่งบอกว่าคนจีนเข้ามาตั้งชุมชนในย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยก็คือ ศาลเจ้าปู่เถ่ากงและศาลเจ้ากวนอู โดยศาลเจ้าปู่เถ่ากงเป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ สันนิษฐานว่าถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2419 (Pung Tao

Kong Shrine Chiang Mai, 2006) ในขณะที่ศาลเจ้ากวนอูคาดว่าน่าจะถูกสร้างขึ้นในราว พ.ศ. 2413 – 2439 (Apavatcharut and Charoenmuang, 2006) จากการเกิดขึ้นของศาลเจ้าทั้ง 2 แห่งนั้น แสดงให้เห็นว่าคนจีนได้เข้ามาทำการค้าในย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2419 เป็นต้นมา ซึ่งตรงกับสมัยของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงองค์ที่ 7 ของเชียงใหม่ คนจีนได้เข้ามาประกอบการค้าและกระตุ้นเศรษฐกิจในย่านนี้ซึ่งมีคนจีนหลายตระกูลที่ทำการค้าจนประสบความสำเร็จ กลายเป็นนายทุนชั้นนำของเมืองเชียงใหม่ในเวลาถัดมา เช่น ตระกูลบุรณุปกรณ์ ที่เริ่มตั้งตัวด้วยการเปิดร้านขายของชำชื่อ “ซิมซุ่ยไซ้” ต่อมาจึงหันมาขายผ้าพื้นเมืองและทำโรงงานเฟอร์นิเจอร์ไม้ ซึ่งสร้างกำไรให้กับตระกูลอย่างมหาศาล (Nernhard, 2013) หรือตระกูลสุวิทย์ศักดิ์มานท์ นำโดย นายบักจ๊ว แซ่ลิ้ม ได้เริ่มสะสมทุนโดยการทำงานเป็นจ้บักังในตลาดวโรรสอยู่หลายปีก่อนที่จะเก็บเงินได้ก้อนหนึ่งเพื่อนำมาลงทุนเปิดร้านนึ่งซี้เส็งขายสินค้าเบ็ดเตล็ด ภายหลังจึงได้เริ่มกิจการรับซื้อผลไม้จากต่างจังหวัดมาขายในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกิจการขนส่งนึ่งซี้เส็งในเวลาถัดมา (Phetrung, 2010) หรือตระกูลอิสระชีวะวัฒน์ นำโดยนาย ฮ่งเชียง แซ่ไ้้ว ได้มาเช่าห้องแถวขายของชำ บริเวณด้านหลังติดตลาดต้นลำไยใช้ชื่อว่า “ร้านเชียงฮวด” ต่อมาจึงได้เปิดห้างสรรพสินค้าชื่อ ห้างวรวิวัฒน์ (Nernhard, 2013) ฯลฯ

แต่กว่าที่คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยจะประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจได้นั้น เส้นทางก็ไม่ได้ราบรื่น ต้องเผชิญกับอุปสรรคอันหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการกีดกันคนจีนจากรัฐบาลไทยในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังจะเห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติเพื่อกีดกันการประกอบอาชีพของคนจีนหลายฉบับ เช่น ห้ามคนจีนทำการประมงจับสัตว์น้ำ ห้ามคนจีนขายของในสถานที่ราชการ ห้ามคนจีนเข้าประมูลงานก่อสร้างทางราชการ ห้ามคนจีนขายน้ำมัน บังคับให้คนจีนขายผลผลิตยาสูบและเกลือให้กับรัฐ (Songprasert, 1976) การสั่งปิดโรงเรียนจีน การจับกุมและเนรเทศคนจีน รวมถึงภาษาจีนอันเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นจีนได้ดีที่สุด ยึดโยงคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิด และวัฒนธรรมจีนก็ยังถูกสั่งห้ามใช้ โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกระเบียบข้อบังคับให้ประชาชนปฏิบัติ ห้ามพูดภาษาจีนในที่สาธารณะ ซึ่งมีการแขวนคำสั่งห้าม ดังกล่าวไว้ในที่สาธารณะ เช่น ที่ตลาดต้นลำไย หนึ่งในข้อบังคับนั้นก็คือ ห้ามพูดคำว่า “ลื้อ อื้อ เฮงฮวย” และกำหนดค่าปรับเอาไว้ด้วย (Apavatcharut and Charoenmuang, 2009) แต่คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในแต่ละครอบครัวก็ยังคงมีการเรียนและใช้ภาษาจีน โดยเจ้าของร้านขายยาเผยว่า “...สมัยก่อนเวลาเรียนภาษาจีน ต้องเปลี่ยนที่เรียนไปเรื่อย ๆ ตามบ้านเพื่อนแต่ละคน ต้องแอบเรียนไม่บอกให้ใครรู้ ไม่งั้นอาจโดนจับในข้อหา ผักใฝ่คอมมิวนิสต์...” (Su, (Pseudonym), interview, 5, January, 2023) หรืออาจารย์สอนภาษาท่านหนึ่งเล่าว่า “...เมื่อตอนเด็ก เห็นครอบครัวของเพื่อน ๆ ให้ครูคนจีน มาสอนภาษาจีนที่บ้าน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทางการจับจ้อง คนจีน...” (Kim, (Pseudonym), interview, 10, January, 2023) ทำให้เห็นว่าคนจีนย่านนี้อนุรักษ์ภาษาจีนมาตลอด แม้ในช่วงที่คนจีนจะต้องพบกับวิกฤติในช่วงจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่คนจีนย่านนี้ไม่เคยหวาดกลัวที่จะเรียน ภาษาจีน ยังมีการเรียนและถ่ายทอดภาษาจีนอย่างต่อเนื่องแม้จะเสี่ยงต่อการถูกจับกุมจากทางเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม เพราะถือเป็นการท้าทายกับนโยบายของรัฐบาล

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของคำถาม งานวิจัยว่า คนจีนในย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 มีการอนุรักษ์ภาษาจีนอย่างไร และอนุรักษ์เพื่อเหตุใด

การศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภาษาจีน ของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย พ.ศ. 2491 – 2519 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพบเห็น ความรู้พบว่ามีงานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ที่ ศึกษาเกี่ยวกับคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย มากมาย ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่องการรักษาเอกลักษณ์ ของคนไทยเชื้อสายจีนในเชียงใหม่ ผู้เขียนได้ศึกษาถึง ความเปลี่ยนแปลงทางพิธีกรรมรอบปีและพิธีกรรม รอบชีวิตของคนจีนเชียงใหม่ในย่านตรอกเหล่าโจ้ว ทำการเปรียบเทียบคนจีน 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มคนจีนที่

อพยพจากประเทศจีนมาประเทศไทย 2. กลุ่มคนจีน ที่เกิดในประเทศไทยแต่มีพ่อหรือแม่เป็นคนจีนที่เกิด ในประเทศจีน 3. กลุ่มคนจีนที่มีพ่อหรือแม่เป็นคนจีน ที่เกิดในประเทศไทยพบว่า รูปแบบพิธีกรรมในรอบปีและ รอบชีวิตของคนจีนที่ถูกถ่ายทอดผ่านคนแต่ละกลุ่มนั้น ต่างกัน โดยคนจีนในรุ่นแรกที่อพยพจากจีนมายังเมืองไทย ยังคงปฏิบัติพิธีกรรมในรอบปีและรอบชีวิตอย่างเคร่งครัด แต่คนจีนในรุ่นถัดมาจะประกอบพิธีกรรมในรอบปีและรอบ ชีวิตน้อยลง เช่น พิธีการตาย เป็นพิธีกรรมที่คนจีนรุ่นแรก ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าถ้าทำดีกับ คนตายแล้วคนตายจะช่วยดูแลและตอบแทนให้ชีวิตดีขึ้น รวมถึงเป็นการแสดงความกตัญญูของลูกที่มีต่อพ่อแม่ ดังนั้นคนจีนจึงนิยมทำพิธีตามความเชื่อแบบจีนอย่าง เคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการปรนนิบัติศพก่อนนำลงโลง การทำพิธีฝังศพ หรือการเลือกฮวงจุ้ยในการฝังศพ แต่คนจีน รุ่นถัดมาเริ่มมองว่าการประกอบพิธีการตายแบบจีน เป็นสิ่งที่ยุ่งยากและสิ้นเปลืองจึงหันมาประกอบพิธีแบบไทย มากขึ้น เป็นต้น (Klomsing, 2003) ในขณะที่วิทยานิพนธ์ เรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ในย่านตลาดวโรรส จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2563 ผู้เขียนเสนอว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2563 เป็น ช่วงที่คนจีนย่านตลาดวโรรสได้ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ จีนให้มีมูลค่าเพื่อการประกอบธุรกิจ เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา มีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาเที่ยว ที่ตลาดวโรรสเป็นจำนวนมาก คนจีนย่านตลาดวโรรส จึงได้นำความเป็นจีนของตนมาทำเป็นสินค้าวัฒนธรรม เพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวชาวจีน เช่น การขายอาหารจีน ขายสินค้าที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในประเพณีจีน ฯลฯ ซึ่งการนำเอาความเป็นจีนมาทำเป็นสินค้าวัฒนธรรม เพื่อขายนั้น ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ความเป็นจีนไปพร้อมกับ การสร้างรายได้ นอกจากนี้ อัตลักษณ์ของคนจีนย่านนี้ ที่โดดเด่นคือการใช้ภาษาแต้จิ๋ว แต่ภาษาแต้จิ๋วกำลัง ถูกแทนที่ด้วยภาษาจีนกลาง เพราะภาษาแต้จิ๋วใช้ภายใน ครอบครัว สื่อสารกับคนจีนกลุ่มอื่น ๆ ลำบาก คนจีน ย่านตลาดวโรรสจึงไปเรียนภาษาจีนกลางเพิ่มเติม เพื่อนำมาติดต่อดำขายกับนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยเฉพาะ (Tan, 2020) ส่วนรายงานการวิจัยเรื่องคนตรังจีนเชียงใหม่:

อดีต การเปลี่ยนแปลงกับการอนุรักษ์และการสืบทอดในสังคมปัจจุบัน ก็เป็นงานที่ศึกษาถึงเปลี่ยนแปลงและการอนุรักษ์ดนตรีจีนในพื้นที่ตลาดวโรรส ผลการศึกษาปรากฏว่าเสียงของดนตรีจีนในอดีตกับปัจจุบันไม่ต่างกัน เพราะรูปร่างของเครื่องดนตรีเหมือนกัน แต่ทำนองของเพลงจีนนั้นไม่ค่อยเป็นสากลเพราะการตั้งเสียงมีระบบการแบ่งที่ไม่เป็นสากล ส่วนการอนุรักษ์ดนตรีจีนในย่านตลาดวโรรสนั้นไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เนื่องจากนักดนตรีในอดีตเป็นนักดนตรีสมัครเล่นที่ไม่สามารถอ่านโน้ตได้ จึงไม่สามารถถ่ายทอดให้ใครได้ ในขณะที่สังคมชาวจีนทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่สนับสนุนให้ใช้วิชาชีพทางดนตรีประกอบอาชีพหลักเพราะไม่มั่นคง รวมถึงความต้องการเป็นพลเมืองไทยและเป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับคนไทย ชาวจีนโพ้นทะเลจึงให้บุตรหลานได้รับการศึกษาอย่างคนไทย เพื่อมีอาชีพที่มั่นคง จึงไม่สนับสนุนให้บุตรหลานเล่นดนตรีจีน (Leosiripong, 2018) นอกจากนี้ยังมีงานเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมของดนตรีจีนในย่านตลาดวโรรสที่น่าสนใจก็คือ บทความงานประเพณีที่กระจาด: พื้นที่นำเสนออัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน ตรอกเหล่าโจ้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยบทความนี้พบว่า คนจีนในย่านตรอกเหล่าโจ้วได้ใช้ประเพณีที่กระจาดในการแสดงอัตลักษณ์ของตน โดยประเพณีดังกล่าวมีการผสมผสานความเป็นไทย ความเป็นจีน และความเป็นคนเมืองกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของคนจีนย่านตรอกเหล่าโจ้ว

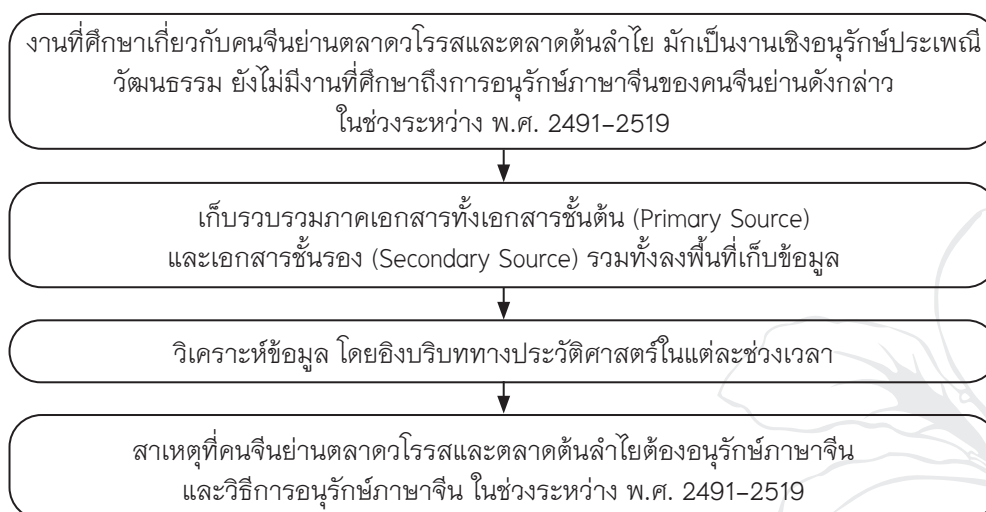
และการปฏิบัติประเพณีที่กระจาดถือได้ว่าเป็นการสำแดงตัวตนให้คนจีนมีพื้นที่ทางสังคม เพื่อความเป็นปึกแผ่นของคนจีนด้วยกัน และมีอำนาจการต่อรองที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประกอบธุรกิจกับทั้งคนไทย คนเมือง และคนจีนด้วยกันเอง (Ronnakhanthosakul and Damrongsakul, 2020)

องค์ความรู้ในข้างต้นได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญยังทำให้เห็นถึงเงื่อนไขการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เรื่องของการอนุรักษ์ภาษาจีนได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามงานที่ศึกษาเกี่ยวกับคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย มักเป็นงานเชิงอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม แต่ยังไม่มียานที่ศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนในย่านนี้ ดังนั้นผู้วิจัยมองว่าการศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย พ.ศ. 2491 – 2519 เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ยังไม่มีใครได้ศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ย่อมมีส่วนช่วยในการเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับคนจีนเชียงใหม่ให้สมบูรณ์แบบมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2519

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย พ.ศ. 2491 – 2519 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในขั้นตอนแรกเป็นการเก็บรวบรวมภาคเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Source) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) เช่น เอกสารของหน่วยงานราชการ จดหมายเหตุต่าง ๆ หนังสือแฉ่งงานศพ ชีวิตประวัติ บทความ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำหลักฐานดังกล่าวมาประเมินคุณค่าโดยใช้วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Criticism) ซึ่งจะช่วยให้คัดเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพว่าข้อมูลหรือข้อสนเทศใดบ้างที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ขึ้นมา

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คนจีนจำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการคัดเลือกคนจีนที่เกิดก่อน พ.ศ. 2510 และใช้ชีวิตอยู่ในย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ซึ่งการใช้เกณฑ์ดังกล่าวเป็นเพราะคนจีนที่เกิดก่อน พ.ศ. 2510 ถือเป็นช่วงวัยที่สามารถรับรู้และเข้าใจถึงบริบทการเมืองไทยและจีนช่วง พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2519 ได้เป็นอย่างดี โดยคนจีน 20 คนดังกล่าว เป็นจีนแต้จิ๋ว 16 คน จีนแคะ 2 คน และไหหลำ 2 คน แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน และเพศหญิง 7 คน อยู่ในช่วงอายุ 65 – 90 ปี โดยระดับการศึกษาแบ่งเป็น ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 13 คน ระดับมัธยมศึกษา 5 คน และระดับประถมศึกษา 2 คน ปัจจุบันคนจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รองลงมาคือ ข้าราชการเกษียณอายุ

ขอบเขตการศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ดังนั้นปี พ.ศ. 2491 – 2519 จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขต

ในการทำวิจัย ซึ่งการเลือกช่วงเวลาดังกล่าวมาทำการศึกษาเป็นเพราะช่วงเวลานั้นมีบริบทมากมาย อันส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์ภาษาของคนจีน โดยช่วง พ.ศ. 2491 เป็นช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ซึ่งได้ดำเนินนโยบายกีดกันคนจีนไม่ต่างจากสมัยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 1 และในปี พ.ศ. 2492 เหม่า เจ๋อตุง ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถเอาชนะพรรคก๊กมินตั๋งของเจียง ไคเช็ค แล้วขึ้นครองอำนาจในจีนและเปลี่ยนชื่อเรียกประเทศจีนมาเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ทำให้ทั่วโลกหวาดผวากับคอมมิวนิสต์ ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของคนจีนในเมืองไทย ต่อมาเมื่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2502 ประเทศไทยเป็นพันธมิตรกับอเมริกาเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้คนจีนในเมืองไทยถูกกีดกันอย่างต่อเนื่อง เพราะรัฐบาลไทยเชื่อว่าคนจีนมีส่วนเกี่ยวข้องกับภัยคอมมิวนิสต์ซึ่งรัฐบาลไทยกำลังต่อต้าน และภาพลักษณ์ของคนจีนในเมืองไทยก็ติดลบมากกว่าเดิมจากการที่จีนแผ่นดินใหญ่ทำการปฏิวัติวัฒนธรรมกวาดล้างผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยความรุนแรง ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 – 2519 ดังนั้นช่วงเวลา พ.ศ. 2491 – 2519 จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานมากพอที่จะให้เห็นการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ภายใต้บริบทเงื่อนไขที่คนจีนถูกกีดกันอย่างรอบด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย พ.ศ. 2491 – 2519 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ก็คือ แบบสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง (Unstructured Interview) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงวิธีการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย เพื่อทราบ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของคนจีนในย่านนี้

2. กำหนดประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ ไว้เบื้องต้น 3 ประเด็นหลัก คือ ข้อมูลส่วนตัวของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ความสำคัญของภาษาจีนในการดำเนินชีวิต ช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 และกลยุทธ์การอนุรักษ์ภาษาจีน ท่ามกลางกระแสชาตินิยมไทย

3. ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ด้านความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์จีน และผู้ที่เคยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนจีนในเมืองไทย จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ จากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะที่ได้ มาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์มาทดลองใช้ เพื่อทดสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม จากนั้นจึงนำไป ทดลองใช้กับคนจีนในพื้นที่ จำนวน 5 คน แล้วนำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงก่อนนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการศึกษา ข้อมูลภาคเอกสารมาทำการจัดระเบียบข้อมูล และกำหนด ประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์เป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ 1. สาเหตุการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่าน ตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 2. แนวทางการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาด วโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 จากนั้นจึงเขียนรายงานผลการวิจัยในลักษณะของ การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เลขที่ HS001/65 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2565

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีน ย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 พบว่ามี 2 ประเด็นสำคัญที่ต้องทำการวิเคราะห์ คือ

สาเหตุการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีน ย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2519

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 เป็นต้นมาคนจีนในเมืองไทย มีภาพลักษณ์ในทางลบ เป็นผลมาจากบริบททางการเมือง ของไทยและจีน กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2491 เป็นปีที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 และยังคงมองเห็นว่า คนจีนเป็นศัตรู ตัวฉกาจทางเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงดำเนิน นโยบายต่าง ๆ เพื่อกีดกันคนจีนอย่างเข้มข้น เช่น การเพิ่ม ความเข้มงวดในการควบคุมโรงเรียนจีน โดยการสั่งปิด โรงเรียนจีนจำนวน 342 แห่ง จากจำนวนโรงเรียนจีนที่เคย มีอยู่เดิม 490 แห่ง หรือการที่กระทรวงมหาดไทยออกคำสั่ง ให้ทุกจังหวัดทำการจับกุมคนจีนที่ตั้งกลุ่มเก็บภาษีเถื่อน จากร้านค้าทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไทย จับกุมคนจีนไม่เลือกหน้าโดยไม่มีการเปิดเผยข้อหา เป็นต้น (Songprasert, 1976) ขณะเดียวกันสถานการณ์ในประเทศจีน สงครามระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคก๊กมินตั๋ง ได้ดำเนินมาถึงช่วงแตกหัก ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์เป็นฝ่าย ได้รับชัยชนะ พรรคก๊กมินตั๋งเสียฐานที่มั่นทั่วทั้งแผ่นดินจีน เจียง ไคเช็คได้ลี้ภัยไปยังไต้หวัน พรรคคอมมิวนิสต์เข้ายึด เมืองปักกิ่ง เหม่า เจ๋อตุง ในฐานะผู้นำคนใหม่ก็ทำการ สถาปนาประเทศจีนภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 (Chokmukda, 2012)

เมื่อประเทศจีนกลายเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ รัฐบาลไทยเกิดความระแวงว่า คนจีนในเมืองไทยที่ฝักใฝ่ ในลัทธิคอมมิวนิสต์จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ จึงออกนโยบายในการควบคุมและกีดกันคนจีนในเมืองไทย มากกว่าเดิม ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็เป็นนโยบายเดิม ๆ แต่เพิ่ม ความเข้มงวดมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมโรงเรียนจีน การลดบทบาททางเศรษฐกิจของคนจีน หรือ การเพิ่มค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวจาก 200 บาท เป็น 400 บาท

(Suksaranchit, 2015) แต่มีนโยบายใหม่เพิ่มขึ้นมา คือ การเป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์ โดยในปี พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ หลังจากพระราชบัญญัติดังกล่าว ถูกบังคับใช้ ส่งผลให้เจ้าของบริษัทห้างร้านคนจีนกว่า 250 แห่ง ถูกจับกุมในข้อหาทำการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้การจับกุมคนจีนที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ยังได้ครอบคลุมไปถึงการจับกุมเจ้าหน้าที่สมาคมองค์การต่าง ๆ ของคนจีนอีกด้วย เช่น การจับกุมหัวหน้าสมาคมจีนแต่จีว สมาคมจีนไหหลำ เจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Nan Chen Pao ในข้อหาทำการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (Songprasert, 1976) ต่อมาในปี พ.ศ. 2502 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประเทศไทยร่วมอุดมการณ์กับอเมริกาเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ (Eaksittipong, 2010) ส่งผลให้คนจีนในเมืองไทยถูกกดดันอย่างต่อเนื่อง เพราะรัฐบาลไทยเชื่อว่าคนจีนมีส่วนเกี่ยวข้องกับภัยคอมมิวนิสต์ซึ่งรัฐบาลไทยกำลังต่อต้าน สังเกตได้จากการที่หนังสือพิมพ์จีนเกือบทุกฉบับได้ถูกสั่งปิด แม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าว หนังสือพิมพ์จีนจะไม่ได้เสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองแล้วก็ตาม แต่ด้วยความหวาดระแวงในลัทธิคอมมิวนิสต์ที่อาจส่งผ่านเข้ามาทางกลุ่มคนจีน หนังสือพิมพ์จีนจึงถูกควบคุมและเฝ้าระวังเป็นพิเศษ (Pimthong, 2016) ในขณะที่สถานีวิทยุที่ออกอากาศเป็นภาษาจีน เดิมมี 12 สถานี ทว่าหลังการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งได้ปลุกกระแสชาตินิยมพร้อมการสร้างภาพปีศาจจีนแดงที่เป็นศัตรูของชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2502 - 2503 ทำให้สถานีวิทยุเอกชนที่ออกอากาศเป็นภาษาจีนถูกสั่งปิดจนหมดสิ้น เพื่อป้องกันการแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ (Eaksittipong, 2010)

ครั้นเมื่อถึงปี พ.ศ. 2509 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ทำการปฏิวัติวัฒนธรรม อันมีสาเหตุมาจากเหมา เจ๋อตุงต้องการเรียกบารมีทางการเมืองกลับคืนมา เนื่องจากการดำเนินนโยบายก้าวกระโดดไกล (Great Leap Forward) ที่ผิดพลาด ได้ทำให้ประชาชนเสียชีวิตกว่า 20 - 30 ล้านคน จากภาวะอดอยากอย่างรุนแรง (Dabphet, 2017) ในขณะเดียวกันสมาชิกภายในพรรคคอมมิวนิสต์

หลาย ๆ คนก็เริ่มไม่เห็นด้วยกับนโยบายของเหมา เจ๋อตุง และชนนโยบายทุนนิยมในการฟื้นฟูประเทศ เหมา เจ๋อตุงต้องปฏิวัติวัฒนธรรม เปิดฉกฉวยโอกาสความขัดแย้งภายใน ยึดอำนาจผู้นำทางวัฒนธรรมทั้งหมด ปลุกระดมเรียกร้องให้จัดการอย่างเด็ดขาด รุนแรงกับบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนชนชั้นนายทุนภายในพรรค คณะรัฐบาล กองทัพ และในวงการศึกษา (Zhou, 2006)

นอกจากนี้เหมา เจ๋อตุงยังได้ก่อตั้งขบวนการเรดการ์ดขึ้นทั่วประเทศ โดยใช้นักศึกษาและเยาวชนเป็นหลัก ซึ่งขบวนการเรดการ์ดดังกล่าวได้ใช้ความรุนแรงทำลายโบราณสถาน วัดวาอารามต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของระบอบเก่า เหล่าศิลปินและปัญญาชนถูกทารุณกรรม สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่างที่ถูกมองว่าเอนเอียงไปทางทุนนิยมถูกข่มเหงทั้งทางกายและใจ (Ingkasit, 2019)

ยิ่งไปกว่านั้นการปฏิวัติวัฒนธรรมส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน โดยเฉพาะหลังจากที่เรดการ์ดเข้ายึดครองกระทรวงการต่างประเทศใน พ.ศ. 2510 รัฐมนตรีเฉิน อี้ (Chen Yi) ถูกบังคับให้วิจารณ์ตนเองท่ามกลางเรดการ์ดที่คอยแสดงการเยาะเย้ยถากถางนับพันคน สถานทูตจีนในต่างประเทศไม่สามารถให้คำตอบกับต่างชาติได้ว่าเกิดอะไรขึ้นในประเทศจีน และสถานทูตได้กลายเป็นศูนย์กลางของความคิดปฏิวัติ ทูตจีนในประเทศต่าง ๆ ถูกเรียกตัวกลับ การค้ากับต่างประเทศเสื่อมลง ขณะที่ภายในประเทศจีนได้เกิดเหตุการณ์ที่เรดการ์ดบุกเข้าสถานทูตต่างชาติและโจมตีเจ้าหน้าที่ แม้กระทั่งสถานทูตสหภาพโซเวียตก็ถูกบุกเช่นกัน สถานทูตอังกฤษและอินโดนีเซียถูกจุดไฟเผา เหตุการณ์นี้ทำให้ภาพพจน์ของจีนตกต่ำมากและอยู่ในฐานะถูกโดดเดี่ยวจากนานาชาติมากยิ่งขึ้น (Dabphet, 2017) ซึ่งมีผลทำให้ภาพลักษณ์ของคนจีนในเมืองไทยติดลบไปด้วย ขณะเดียวกันคนจีนเชื้อสายใหม่ก็ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน

ดังนั้น แม้ในช่วง พ.ศ. 2491 - พ.ศ. 2519 ความเป็นจีนจะถูกด้อยค่าจากสังคมไทย แต่คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยกลับยังคงอนุรักษ์ภาษาจีน โดยมีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อต้องการติดต่อดำขายกับคนจีนด้วยกัน

เนื่องจากคนจีนที่อาศัยอยู่ในย่านตลาดวโรรส และตลาดต้นลำไยโดยส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย ร้านค้าที่ขายสินค้าอุปโภค บริโภค ล้วนมีคนจีนเป็นเจ้าของแทบทั้งสิ้น ซึ่งโดยปกติแล้วคนจีนที่เป็นเจ้าของกิจการมักสร้างเครือข่ายทางการค้าเพื่อช่วยเหลือกัน และภาษาจีนเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การสร้างเครือข่ายหรือการตกลงทางธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น เพราะเมื่อพูดภาษาจีนเข้าหากัน ก็จะสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันได้เป็นอย่างดี และอาจได้รับสิทธิพิเศษ ดังตัวอย่างของเจ้าของร้านเครื่องสำอางร้านหนึ่งได้เผยว่า “...สมัยก่อนตอนไปซื้อกับข้าวในกาด เราส่งภาษาจีนให้เจ้าของร้าน เจ้าของร้านจะถามว่า อ้าวเป็นตี่นั้ง (คนจีน) เหรอ 18 บาท เอา 15 บาทก็แล้วกัน เหมือนกับเราได้สิทธิพิเศษ...” (Hong, (Pseudonym), interview, 18, May, 2023) หรือตัวอย่างของเจ้าของร้านอาหารแห่งหนึ่งในตลาดวโรรสได้เล่าว่า “...สมัยก่อนเคยเปิดร้านข้าวต้มอยู่ในกาด ลูกค้าที่มาทานส่วนใหญ่ก็เป็นคนจีน ผมได้ช่วยเหลือรีฟอาหารและได้พูดคุยกับลูกค้าด้วยภาษาจีน ก็ทำให้สนิทและสร้างความเป็นกันเองกับลูกค้า และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาอยากกลับมาทานอาหารที่ร้านของเราอีก...” (Thong, (Pseudonym), interview, 10, May, 2023)

2. เพื่อต้องการสื่อสารกับคนในครอบครัว

ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 บริบททางการเมืองไทย และประเทศจีนได้กดดันคนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสอย่างต่อเนื่อง ความเป็นจีนเป็นสิ่งที่สังคมไม่พึงปรารถนา แต่เมื่ออยู่ในครอบครัวคนจีนก็ต้องการพื้นที่ที่รู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ ภาษาจีนจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความรู้สึกดังกล่าวภายในครอบครัว ที่สำคัญคนจีนที่อพยพมาอยู่เมืองไทยรุ่นก่อน พ.ศ. 2500 โดยมากพูดภาษาไทยไม่ได้หรือฟังได้เพียงเล็กน้อย แต่ไม่สามารถสื่อสารได้ ดังนั้นเมื่อมีลูกหลาน ก็มักจะโน้มน้าวเชิงบังคับให้ลูกหลานพูดภาษาจีนให้ได้ ดังตัวอย่างเจ้าของร้านหนังสือแห่งหนึ่งเล่าว่า “...ที่บ้านมื่อเย็นจะต้องกินข้าวพร้อมกันหมด จะไม่มีใครกินก่อนใครกินหลัง เมื่อเตรียมกับข้าวเสร็จแล้วเราต้องเรียกเตี้ยมากินนะ แต่ต้องเรียกเขาด้วยภาษาจีนนะ ไม่ใช่ภาษาไทย เขาไม่มองหรือทำเป็นไม่ได้ยิน ถ้าไม่เรียกเขาเป็นภาษาจีน ต้องพูดว่าอาแปะเจี้ยะปึง เขาถึงจะมากิน...”

(Lee, (Pseudonym), interview, 2, March, 2023) หรือตัวอย่างเจ้าของร้านขายยาเผยว่า “...สมัยตอนอาม่ายังเด็ก ม้าจะพูดภาษาจีนกับอาม่าตลอด ม้าพูดไทยไม่ได้เลยพยายามให้ลูกพูดจีนให้ได้ ลูกจะได้คุยกับแก้วเรื่อง...” (Su, (Pseudonym), interview, 5, January, 2023)

3. เพื่อต้องการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีจีน

คนจีนอพยพรุ่นก่อน พ.ศ. 2500 ถือเป็นยุคแรกเริ่มของการอพยพ กล่าวคือ เป็นบรรยากาศแห่งการยกเมืองจีนมาไว้ในเมืองไทย (Skinner, 1957) คนจีนรุ่นนี้มีความเป็นจีนอย่างเข้มข้น จึงต้องการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมจีน หนึ่งในสิ่งที่คนจีนจำเป็นต้องอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมจีนเอาไว้ เป็นเพราะวัฒนธรรมจีนแฝงไว้ด้วยหลักปฏิบัติ ที่จะสร้างความสามัคคี สอนเรื่องมารยาท การปฏิบัติตนในสังคม (Krueaphat, Laeheem and Dhammasaccakarn 2021) ซึ่งการจะอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมจีนให้สำเร็จ ก็ต้องมีความเข้าใจในภาษาจีน เพราะภาษาเป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมต่าง ๆ ถ้าไม่ได้ภาษาก็ไม่มีวันที่จะเข้าใจวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ดังที่ Ward Hunt Goodenough ได้กล่าวว่า ภาษาคือวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาคือการเรียนรู้วัฒนธรรมไปในตัว (Goodenough, 1957) ในขณะที่ Melville Jean Herskovits ได้ให้ความเห็นว่า ภาษาเป็นพาหนะของวัฒนธรรม เพราะภาษามีคุณสมบัติเป็นเครื่องมือให้มนุษย์ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งสืบทอดและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเหล่านี้ (Herskovits, 1955) ดังนั้นคนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 จึงต้องการให้ลูกหลานเรียนรู้ภาษาจีนเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ของจีน ดังตัวอย่างเจ้าของร้านขายตะกร้าเจ้าหนึ่งกล่าวว่า “...สมัยอาทงยังอยู่ อาทงชอบพูดจีนกับลูก ๆ เพราะอยากให้ลูกเข้าใจในธรรมเนียม ประเพณีของจีน จะได้ปฏิบัติ ประเพณีจีนต่อ ๆ ไป...” (Ko, (Pseudonym), interview, 12, January, 2023) เช่นเดียวกันกับเจ้าของร้านสิ่งทอได้เล่าว่า “...เดี๋ยวมักจะพูดภาษาจีนกับผม พร้อมสอนธรรมเนียมจีนไปด้วย ผมสังเกตท่าทางของเตี้ยขณะสอนรู้สึกได้ว่าเตี้ยภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมจีนมากครับ...” (Lert, (Pseudonym), interview, 20, January, 2023)

4. เพื่อต้องการเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติที่เมืองจีน

คนจีนเมื่ออพยพมาทำงานในเมืองไทยจนสามารถสร้างฐานะและตั้งตัวได้ก็มักส่งพ่อแม่ ภรรยา ลูก และญาติที่เมืองจีน จึงมักส่งไปยกไปจนเจือจรรอบครัว เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตามหลักของขงจื้อ โดยคนจีนมีความเชื่อว่า ความกตัญญูเป็นคุณธรรมอันดับแรก ที่คนจะขาดไปไม่ได้ และเป็นต้นกำเนิดของความดีงาม เป็นคุณธรรมที่ควรรักษาไว้ เพราะถ้าคนไม่สำนึกในบุญคุณและไม่รู้จักการตอบแทนพ่อแม่ ก็จะต้องถือว่าคนผู้นั้นไร้ซึ่งคุณธรรม (Li, 1988) โดยคนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสก็ไม่ต่างจากคนจีนทั่วไปที่อพยพมาอยู่เมืองไทย คือ มีการติดต่อและส่งเงินไปช่วยเหลือครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่เมืองจีน ต่อมาเมื่อตนเองมีครอบครัวหรือมีลูกที่เมืองไทย ก็อยากจะให้ลูกของตนได้รู้จักเชื่อมความสัมพันธ์กับญาติที่เมืองจีน จึงต้องให้ลูกสามารถพูดภาษาจีนได้ ดังตัวอย่างของอาแปะท่านหนึ่งเผยว่า “...อาทังของผมน้องชายอยู่ที่เมืองจีน 2 คน แกทำธุรกิจใบชาที่จะส่งเงินกลับเมืองจีนตลอด เหมือนกับคนจีนทั่วไปครับ ช่วงหลังพออาทังเสีย เสียก็เป็นคนส่งไปแทนเสียเคยพูดกับผมว่า อยากให้รู้จักกับญาติที่เมืองจีน เอาไว้บ้าง มีอะไรจะได้ช่วยเหลือกัน...” (Kupt, (Pseudonym), interview, 29, January, 2023) หรือเจ้าของร้านขายยาแห่งหนึ่งเล่าว่า “...อาแม่ชอบเล่าเรื่องญาติที่เมืองจีนให้ฟังตลอด ถ้ามีโอกาสก็อยากให้ไปเที่ยวหา ยังไงเราก็ญาติกัน...” (Su, (Pseudonym), interview, 5, January, 2023)

แนวทางการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไย ในช่วง พ.ศ. 2491 ถึง พ.ศ. 2519

แม้ว่าในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ความเป็นจีนเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย คนจีนจึงไม่ค่อยอยากเผยความเป็นจีน แต่ทว่าภาษาจีนยังคงเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของคนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังนั้นคนจีนจึงมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ภาษาจีนดังนี้

1. ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนจีน

โรงเรียนจีนในเชียงใหม่ถือกำเนิดมาตั้งแต่ยุคก่อน พ.ศ. 2500 ซึ่งมี 2 โรงเรียนด้วยกัน คือ โรงเรียนฮั่วเอง

และโรงเรียนฮั่วเคี้ยว โดยโรงเรียนฮั่วเองถือเป็นโรงเรียนจีนแห่งแรกในเชียงใหม่ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2460 บนถนนเจริญราษฎร์ ใกล้ย่านวัดเกต ในขณะที่โรงเรียนฮั่วเคี้ยวก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2470 อยู่ในย่านถนนลอยเคราะห์ (Tanmahapran, 2011) แต่ทั้งโรงเรียนฮั่วเองและโรงเรียนฮั่วเคี้ยวได้ถูกสั่งปิดตามนโยบายของคณะราษฎร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2489 ได้มีการเปิดโรงเรียนชิงหัว แต่สามารถเปิดสอนได้ในระยะหนึ่งเท่านั้น ได้ถูกรัฐบาลสั่งปิด ด้วยข้อหาทำผิดระเบียบการเรียโรเงิน ถัดมาในปี พ.ศ. 2491 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนชินเซิง โดยเช่าที่ดินหลังที่ทำการเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นที่ตั้งโรงเรียน และในปี พ.ศ. 2492 โรงเรียนช่องฟ้าก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้น ซึ่งโรงเรียนชิงหัว โรงเรียนชินเซิง และโรงเรียนช่องฟ้า ล้วนเป็นโรงเรียนจีนระดับประถม (Chongfah Xinsheng Wanishbamring School, 2023) ซึ่งคนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสนิยมให้บุตรหลานมาสมัครเข้าเรียน โดยเจ้าของร้านอาหารแห่งหนึ่งในตลาดวโรรสได้ยอนความหลังให้ฟังว่า “...80 เปอร์เซ็นต์ ของนักเรียนในโรงเรียนชินเซิงเป็นลูกหลานคนจีนในตลาด เป็นลูกพ่อแม่มาจากเมืองจีนซะส่วนใหญ่ ผมเข้าเรียนที่นี่ในปี พ.ศ. 2508 เรียนตั้งแต่ ป. 1 ถึง ป. 4...” (Thong, (Pseudonym), interview, 10, May, 2023) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ในหมู่คนจีนจะรับรู้ร่วมกันว่าถ้าจะให้ลูกเข้าโรงเรียนก็ต้องไปเรียนที่โรงเรียนจีน และโดยมากการให้ลูกเข้าเรียนโรงเรียนจีนเป็นสิ่งที่พ่อแม่เป็นผู้ตัดสินใจแบบเบ็ดเสร็จ ลูกต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังตัวอย่างของคุณลุงเจ้าของกิจการร้านสะดวกซื้อในตลาดต้นลำไยเล่าว่า “...แต่ให้ผมเข้าเรียนที่โรงเรียนชินเซิง ผมก็ทำตามที่เคยบอก ไม่ได้มีคำถามว่าทำไมต้องเรียนที่นี่ เพราะคนจีนเจเนอเรชั่นผมเนี่ย ทุกอย่างผู้ใหญ่จัดการให้หมด เขาว่าซำยก็ซำย ขวาก็ขวา เราก็เชื่อ เพราะความคิดของพ่อแม่ ก็ต้องเลือกสิ่งที่ดีให้ลูกอยู่แล้ว...” (Won, (Pseudonym), interview, 19, April, 2023)

แม้การเรียนในโรงเรียนจีนจะมีได้รารับนั้นก็เพราะรัฐบาลเข้ามาตรวจตราและควบคุมโรงเรียนจีนในเชียงใหม่เสมอ แต่คนจีนย่านตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสก็นิยมให้ลูกมาเรียนโรงเรียนจีน ซึ่งอาแปะ

ท่านหนึ่งได้เล่าว่า “...ผมเรียนที่โรงเรียนช่องฟ้า ป. 1 ถึง ป. 4 ตอนเรียนชั้น ป. 1 กับ ป. 2 ก็ไม่มีปัญหาอะไร รัฐบาลอนุญาตให้สอนภาษาจีนได้ แต่ต้องอยู่ในข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ คือจะกำหนดไว้เลยว่าในสัปดาห์หนึ่งจะสอนภาษาจีนได้กี่ชั่วโมงแบบนี้ครับ แต่พอเรียนชั้น ป. 3 มีเหตุการณ์คือ รัฐบาลจะเข้มงวด ไม่อนุญาตให้สอนภาษาจีน หรือถ้าคนของรัฐบาลมาตรวจที่โรงเรียน ครูก็จะเตือนแก่นักเรียนไว้ว่าให้เอาหนังสือภาษาจีนซ่อนไว้ หรือว่าโยนออกข้างนอกหน้าต่าง...” (Kupt, (Pseudonym), interview, 29, January, 2023)

2. จ้างครูมาสอนภาษาจีนที่บ้าน

การสั่งปิดโรงเรียนจีน ที่เกิดขึ้นหลายระลอก อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐ ทำให้ลูกหลานจีนไม่สามารถเรียนภาษาจีนได้ต่อเนื่อง จึงมีการจ้างครูคนจีนมาสอนที่บ้าน ซึ่งเป็นวิธีที่หลาย ๆ ครอบครัวจีนนิยมปฏิบัติ โดยเจ้าของร้านเครื่องสำอางร้านหนึ่งได้เผยว่า “...ตอนนั้นโรงเรียนจีนเดียวปิดเดียวเปิด เตี้ยกลัวว่าลูกชายจะเรียนภาษาจีนไม่ได้เต็มที่ เลยจ้างเหล่าซือมาสอนที่บ้าน ทุกวันตอน 5 โมงเย็น ประมาณวันละชั่วโมง ก็มีเพื่อนที่ซี้ ๆ กันปั่นจักรยานมาเรียนด้วย 5 – 6 คน หารกันจ่ายค่าเรียนไป ตอนเรียนก็เปิดไฟสีแดง ๆ สลัว ๆ ไม่สว่างมาก เพื่อไม่ให้คนอื่นรู้...” (Hong, (Pseudonym), interview, 18, May, 2023) ซึ่งคล้ายกันกับอาแปะท่านหนึ่งที่ได้ย้อนอดีตให้ฟังว่า “...ผมเรียนจบชั้น ป. 4 ที่โรงเรียนช่องฟ้า จากนั้นก็ไปเรียนที่ม่งฟอร์ต ที่นี้ไม่ได้เรียนภาษาจีนแล้ว เน้นภาษาอังกฤษ แต่ผมก็ไปเรียนภาษาจีนอยู่นะ พ่ออยากให้เรียนเรียนตอนเย็นทุกวัน วันละประมาณ 40 นาที เรียนแถวบ้านนี่แหละ เรากันนัดกันไปเรียนบ้านเพื่อนสักคน นั่งเรียนกันสามคนสี่คน...” (Kupt, (Pseudonym), interview, 29, January, 2023)

3. พูดภาษาจีนกับคนในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

การใช้ภาษาจีนกับคนในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ถือเป็นเทคนิคเบื้องต้นในการอนุรักษ์ภาษาจีน ซึ่งครอบครัวจีนส่วนใหญ่มักใช้วิธีนี้ เพราะเป็นการสื่อสารภายในบ้านซึ่งเป็นพื้นที่ปิด ดังนั้นจึงไม่ต้องกังวลกับการถูกมองในแง่ลบจากคนทั่วไป โดยอดีตครูโรงเรียนแห่งหนึ่งเล่าว่า “...เคยของผมพยายามพูดภาษาจีนกับผมตลอด ตอนเด็ก ๆ ผมพูดภาษาจีนไม่ค่อยคล่อง ก็จะตอบด้วยภาษาไทย แต่เดี๋ยวก็แทบ

จะไม่พูดภาษาไทยด้วยเลย พอโตขึ้นมาหน่อยผมเลยพูดภาษาจีนได้คล่องมากขึ้น...” (Ji, (Pseudonym), interview, 21, April, 2023) เช่นเดียวกันกับเจ้าของร้านหนังสือแห่งหนึ่งเผยถึงความเคร่งของบิดากับการใช้ภาษาจีนในครอบครัวว่า “...ยุคนั้นเตี้ยเปิดร้านขายหมวกสานไม้ไผ่ เตี้ยมักจะปั่นจักรยานจากเชียงใหม่ไปบ้านแป้น ลำพูน เพื่อซื้อเส้นดอก จากนั้นก็จะนำกลับมาให้คนงานที่บ้านสานหมวก คนงานเป็นคนเมือง เตี้ยก็อู้ค่าเมือง แต่พอเตี้ยหันมาพูดกับคนในครอบครัว เตี้ยก็พูดเป็นภาษาจีน เขาจะไม่พูดเมืองด้วยเลย ทั้งเตี้ยทั้งแม่ตอนนั้น แม่ก็เป็นแบบเตี้ย พูดจีนเหมือนกันหมด เป็นไปโดยอัตโนมัติ...” (Lee, (Pseudonym), interview, 2, March, 2023)

4. ส่งบุตรหลานไปเรียนที่เมืองจีน

สำหรับคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยที่มีฐานะ และต้องการให้ลูกหลานได้ภาษาจีนควบคู่ไปกับวัฒนธรรมจีนอย่างเข้มข้นมักจะส่งลูกหลานไปเรียนที่เมืองจีน ดังตัวอย่างของร้านเครื่องเขียนแห่งหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า “...ประมาณปี พ.ศ. 2490 ผมเพิ่งจบจากโรงเรียนม่งฟอร์ต แล้วก็ไปเรียนภาษาจีนที่กรุงเทพฯ เพื่อพัฒนาภาษาจีนของตัวเองให้ดีขึ้นในการจะไปเรียนมหาวิทยาลัยในกวางตุ้ง ประเทศจีน ที่ไปตอนนั้นเพราะเตี้ยอยากให้ไปเตี้ยตั้งความหวังกับผมไว้มาก ท่านอยากให้ลูกเก่ง ๆ แต่ผมไปเรียนได้ปีเดียวก็เผ่นกลับเมืองไทยละ...” (Soup, (Pseudonym), interview, 13, May, 2023) ขณะที่คุณลุงเจ้าของบริษัทแห่งหนึ่งเผยว่า “...พ่อแม่สมัยก่อนที่อพยพมาจากเมืองจีน พอมาตั้งตัวได้ที่เชียงใหม่ ก็จะส่งลูกชายกลับไปเรียนที่เมืองจีน ตัวผมเองก็เกือบจะได้ไปเรียนที่เมืองจีนเหมือนกัน แต่ว่าจีนกลายเป็นคอมมิวนิสต์ซะก่อน เลยไปไม่ได้แล้ว...” (R, (Pseudonym), interview, 4, June, 2023) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลี้้นสุดลง คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยก็มีการส่งลูกหลานไปเรียนที่ประเทศจีน แต่พอพรรคคอมมิวนิสต์จีนเอาชนะพรรคก๊กมินตั๋งและทำการสถาปนาประเทศในปี พ.ศ. 2492 ประเทศจีนปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์และทำการปิดประเทศ การส่งลูกหลานไปเรียนเมืองจีนในช่วงนั้นจึงไม่สามารถทำได้ อย่างไรก็ตามการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนจีนเป็นกลยุทธ์เบื้องต้นที่คนจีนนิยมใช้เพื่ออนุรักษ์ภาษาจีน และยัง

สะท้อนให้เห็นว่าคนจีนเชียงใหม่เริ่มมองโลกเปลี่ยนไป โดยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คนจีนเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เน้นการแบ่งงานกันทำและต้องการความรู้เฉพาะด้านมากขึ้น จึงมีการส่งลูกไปเรียนต่างประเทศหรือโรงเรียนจีน ซึ่งมีผลต่อการคบค้าสมาคมและการค้าขายในหมู่คนจีนด้วยกัน (Sattayanurak, 1991)

สรุปผลการวิจัย

ภาษาจีนถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถ่ายทอดและบ่งบอกความเป็นจีนได้อย่างดีเยี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี คติความเชื่อแบบจีนจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าไม่เข้าใจภาษาจีน ดังนั้นการอนุรักษ์ความเป็นจีน จำเป็นต้องอนุรักษ์ภาษาจีน แต่เมืองไทยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 รัฐไทยมีนโยบายกีดกันคนจีน ให้ภาพคนจีนเป็นคอมมิวนิสต์ที่โหดร้ายทำให้คนไทยมองคนจีนในแง่ลบ คนจีนไม่ค่อยอยากเผยความเป็นจีน ซึ่งคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยก็ได้รับผลกระทบดังกล่าว แต่ถึงกระนั้นคนจีนย่านนี้ก็พยายามอนุรักษ์ภาษาจีนท่ามกลางบริบทที่ค่อนข้างเสี่ยง เพราะภาษาจีนมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อกับคนจีนด้วยกัน สื่อสารกับคนในครอบครัว สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีจีนหรือเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติที่เมืองจีน โดยกลยุทธ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์ภาษาจีน คือ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนจีน จ้างครูมาสอนภาษาจีนที่บ้าน พูดภาษาจีนกับคนในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และส่งบุตรหลานไปเรียนที่เมืองจีน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาในช่วงต้นแสดงให้เห็นว่า การที่คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ทำการอนุรักษ์ภาษาจีนนั้น มีเหตุผลที่หลากหลายและใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ มากมายเพื่ออนุรักษ์ภาษาจีน ซึ่งก็สอดคล้องกับบทความเรื่อง Language maintenance in Malaysia: A case study of the Chinese community in Penang ผลงานของ Teresa Wai See Ong (Ong, 2021) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาษาจีนท้องถิ่นในป็นัง ประเทศมาเลเซีย

งานของ เทเรซ่าซีให้เห็นว่า การอนุรักษ์ภาษาจีนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือนโยบายของรัฐบาล ซึ่งคนจีนในป็นังต้องอนุรักษ์ภาษาจีนท้องถิ่นตามลำพังเพราะรัฐบาลมาเลย์ไม่สนับสนุนการใช้ภาษาจีนท้องถิ่น แต่ให้ความสำคัญกับภาษาจีนกลางเท่านั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคนจีนตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ก็พบว่ามีสถานการณ์ที่คล้ายกันคือรัฐบาลไทยกีดกันภาษาจีน ทำให้คนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยต้องอนุรักษ์ภาษาจีนด้วยความยากลำบาก นอกจากนี้อีกความรู้อื่น ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีน เช่น งานของภัทรภร สุวรรณจินดา (Suwanchinda, 2017) เรื่อง การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช หรือวิทยานิพนธ์ของจงจิต กล่อมสิงห์ (Klomsing, 2003) เรื่องการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งบทความของกิตติพันธ์ เครือแพทย์, เกษตรชัย และหิเม และวันชัย ธรรมสังการ (Krueaphat, Laeheem, & Dhammasaccakarn, 2021) เรื่องบทวิเคราะห์การดำรงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมจีนในไทยผ่านสถาบันสำคัญทางสังคม โดยงานที่ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนสามารถนำมาอภิปรายร่วมกับการวิจัยครั้งนี้ได้ เนื่องจากภาษาถือเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งงานเหล่านี้มีผลการศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือครอบครัวเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีน กล่าวคือถ้าครอบครัวไม่ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง หรือให้การสนับสนุนลูกหลานก็จะไม่เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ในทำนองเดียวกันการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ผู้ที่มีอิทธิพลหลักในการอนุรักษ์ก็คือครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนจีน จ้างครูมาสอนภาษาจีนที่บ้าน พูดภาษาจีนกับคนในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ หรือส่งบุตรหลานไปเรียนที่เมืองจีน ซึ่งการกระทำต่าง ๆ นี้ล้วนมีครอบครัวเป็นผู้อยู่เบื้องหลังคอยขับเคลื่อนทั้งสิ้น

แม้ว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยถือได้ว่ามี

จำนวนมากในระดับหนึ่ง และผลการศึกษา ก็ได้แตกต่างกัน มากนัก อีกทั้งงานส่วนใหญ่ มักศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีน ในปัจจุบัน ในขณะที่งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการอนุรักษ์ ภาษาจีนก็จริง แต่เป็นการศึกษาย้อนอดีตไปในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 ซึ่งแน่นอนว่าเงื่อนไขในการอนุรักษ์ภาษาจีน ของคนจีนในช่วงเวลาดังกล่าวย่อมแตกต่างกับ การอนุรักษ์ภาษาจีนในยุคปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 คนจีนในประเทศไทยต้องเผชิญกับนโยบายของรัฐบาลไทย ในการชุนโยบายชาตินิยมไทยและกีดกันคนจีนอย่างหนัก งานวิจัยนี้จึงมีจุดเด่นคือ ทำให้เห็นว่าคนจีนย่านตลาดวโรรส และตลาดต้นลำไยในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 มีการอนุรักษ์ ภาษาจีนหลากหลายวิธี และยังเป็นคนจีนหัวก้าวหน้า มี วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล โดยเห็นได้จากการให้ความสำคัญ กับการศึกษา ส่งลูกไปเรียนภาษาจีนกลางเพราะมองว่า ภาษาจีนกลางสามารถเชื่อมโยงกับคนจีนจำนวนมากได้ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในภายภาคหน้าในการต่อยอดธุรกิจ ในขณะที่ภาษาจีนท้องถิ่นอาจไม่ได้ไปเรียนเพิ่มเติมมากนัก

เพราะส่วนใหญ่ถือว่าใช้สื่อสารภายในครอบครัวเป็นประจำ อยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีน เนื่องจากภาษาถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม จีนสามารถศึกษาได้จากหลากหลายช่องทาง เช่น ประเพณี ดนตรี นิทาน ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีน ย่านอื่น ๆ ในช่วง พ.ศ. 2491 – 2519 เพื่อเปรียบเทียบ ให้เห็นว่า ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น สาเหตุและแนวทางการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนชุมชนอื่น ๆ มีความเหมือน หรือแตกต่างกับการอนุรักษ์ภาษาจีนของคนจีนในย่าน ตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- Apavatcharut, S. & Charoenmuang, A. D. (2009). *The story of Chao Kad 6th: Social, business and political of Chao Kad*. Chiang Mai: Sangslip Printing. [In Thai]
- Apavatcharut, S., & Charoenmuang, A. D. (2006). *The story of Chao Kad 3^d: Social, business and political of Chao Kad*. Chiang Mai: Sangslip Printing. [In Thai]
- Chananon, P. (1987). *On history and development of capitalistic economy of northern Thailand, 1921–1980*. Bangkok: Social Research Institute, Chulalongkorn University. [In Thai]
- Chokmukda, W. (2012). *150 years of Chinese history in the period of “sickness” from the opium war to world powers*. Bangkok: Gypzy Publishing. [In Thai]
- Chongfah Xinsheng Wanishbamring School. (2023). *History of Chongfah Xinsheng Wanishbamring School*. Retrieved from https://www.chongfah.ac.th/?p=page-detail&page_id=1 [In Thai]
- Dabphet, S. (2017). *Social change and impacts on Chinese society since the cultural revolution*. Department of History, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Eaksittipong, S. (2010). *The life of Chinese commoners in Bangkok during 1957 – 1974*. (Master of Arts (History), Chiangmai University). [In Thai]
- Goodenough, W. H. (1957). Cultural anthropology and linguistics. in Garvin P. L. (ed.), *Report of the Seventh Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Study*. Washington, D. C.: Georgetown University Press.
- Herskovits, M. J. (1955). *Cultural anthropology*. New York: Knopf. [In English]
- Ingkasit, R. (2019). Modern China. *Sarakadee Magazine*, 35(413), 32–95. [In Thai]

- Klomsing, J. (2003). *Identity preservation of Ethnic Chinese Thai in Chiang Mai City area*. (Master of Education, Nonformal Education, Chiang Mai University). [In Thai]
- Krueaphat, K., Laeheem, K., & Dhammasaccakarn, W. (2021). An analysis of Chinese cultural identity conservation in Thailand through social institutions. *Journal of Language and Culture*, 40(2), 96–111. [In Thai]
- Leosiripong, P. (2018). *Chinese music in Chiang Mai: the past, the changes and conservation and transmission in the present society*. Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture. [In Thai]
- Li, C. (1988). *Biography of confucius*. Bangkok: Sukkhapabjai Group. [In Thai]
- Nernhard, A. (2003). *Sangkhom muang Chiang Mai 3^d generation*. Chiang Mai: Nopburee Press. [In Thai]
- Nernhard, A. (2013). *Yan Kadluang (sangkhom muang Chiang Mai 39)*. Chiang Mai: Nopburee Press. [In Thai]
- Ong, T. (2021). Language maintenance in Malaysia: A case study of the Chinese community in Penang. *The International Journal of Speech, Language and the Law*, 28(2), 273–279. [In English]
- Ongsakul, S. (2010). *History of Lanna*. Bangkok: Amarinbooks. [In Thai]
- Pheprung, M. (2010). *The role of Chinese race in Muang District, Chiang Mai Province During Bangkok Period*. (Master of Arts, Department of Archaeology, Graduation School, Silpakorn University). [In Thai]
- Pimthong, N. (2016). *Background of Chinese newspaper in Thailand*. Retrieved from <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=76> [In Thai]
- Pung Tao Kong Shrine Chiang Mai. (2006). Chiang Mai: Pu-Pae Printing. [In Thai]
- Ronnakhanthosakul, K. & Damrongsakul, W. (2020). “Ting-Krajad” Chinese festivals: The spatiotemporal representation of Chinese–Thai identity in Lao Zhou alley, Chiang Mai province. *Journal of Language and Culture*, 39(2), 46–64. [In Thai]
- Santayot, C. (2008). *The construction of ‘Phrarajjaya Chao Dararasmi’*. Bangkok: Matichobook. [In Thai]
- Sattayanurak, A. (1991). *Social changes, culture, and political developments in northern Thailand after World War 2*. Chiang Mai: Department of History, Faculty of Humanities, Chiang Mai University. [In Thai]
- Skinner, G. W. (1957). *Chinese society in Thailand: An analytical history*. Cornell University Press. [In Thai]
- Songprasert, P. (1976). *The Thai government’s policies towards the Chinese in Thailand (A.D. 1932–1957)*. (Master of Arts, Department of History, Graduate School, Chulalongkorn University). [In Thai]
- Suksaranchit, S. (2015). 100 years of Chinese people in Phayao: Political and social dynamics. *Journal of Social Science, Naresuan University*, 11(2), 99–135. [In Thai]
- Suwanchinda, P. (2017). *The cultural adaptation of Chinese – Thai: Case study of Chinese – Thai at Chinatown area*. (Master of Arts, Social Development Administration). [In Thai]
- Tan, Q. (2020). *The cultural identity of Chinese–Thai in Warorot market area, Chiang Mai, from 2012 – 2020*. (Master of Arts, Program in Cultural Studies, Graduation School, Chiang Mai University). [In Thai]
- Tanmahapran, C. (2011). *Yee Kor Hong*. Bangkok: Book Panich. [In Thai]
- Zhou, J. (2006). *History of China*. Bangkok: Nanmeebooks. [In Thai]